

Rekenhof

Jaarverslag 2016

Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van volksvertegenwoordigers
Brussel, mei 2017

Rekenhof

Jaarverslag 2016

*Verslag goedgekeurd in de algemene vergadering
van het Rekenhof van 24 mei 2017*

controleren
evalueren
informereren

Jaarverslag 2016

Voorwoord	5
Over het jaarverslag	7
Doel	7
Structuur en doelgroep	7
Bezoek van Z.M. de Koning aan het Rekenhof	8
Hoofdstuk 1: Voorstelling van het Rekenhof	11
1.1 Visie, waarden en opdrachten	11
1.2 Organisatie	12
1.3 Middelen	14
1.4 Werking	19
Hoofdstuk 2: Selectie van auditthema's en van controles door het Rekenhof	21
2.1 Inleiding	21
2.2 Coherent en beredeneerd selectieproces	21
2.3 Internationale auditnormen	23
2.4 Selectie van auditthema's en controles binnen het Rekenhof	25
Hoofdstuk 3: Auditresultaten	31
3.1 Uitvoering van de controles	31
3.2 Impact van de controles en audits	36
3.3 Belangstelling van de media en derden voor de publicaties	37
Hoofdstuk 4 : Internationale betrekkingen	39
4.1 Europese Rekenkamer	39
4.2 Organisaties van hoge controle-instellingen	40
4.3 Controle van internationale organisaties of projecten	41
4.4 Buitenlandse delegaties	41
Hoofdstuk 5: Externe activiteiten	43
5.1 Activiteiten georganiseerd door het Rekenhof	43
5.2 Activiteiten in het buitenland	43
5.3 Reflectiedag met de Nederlandse Algemene Rekenkamer	43
5.4 Bezoek van de N-VA-fracties	43
5.5 Deelname aan activiteiten georganiseerd door het Informatiecentrum voor het Bedrijfsrevisoraat (ICCI)	43

5.6	Deelname aan activiteiten georganiseerd door universiteiten of onderwijs-instellingen	44
5.7	Uiteenzettingen over overheidsopdrachten	45
5.8	Bijdragen in verschillende publicaties	45
	Bijlagen	47

Voorwoord

Het Jaarverslag 2016 begint met een verslag van het bezoek dat Z.M. de Koning op 6 december aan onze instelling bracht naar aanleiding van de 170^e verjaardag van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof.

Het toont hoe divers de opdrachten van het Rekenhof zijn en hoe zijn rol sinds de wet van 1846 is geëvolueerd.

De controle van de ontvangsten en de uitgaven van de regeringen en de evaluatie van de goede besteding van de overheidsmiddelen vormen de *corebusiness*. Daarnaast heeft het Rekenhof een reeks specifieke opdrachten, hoofdzakelijk om de parlementen in hun werk te ondersteunen.

In 2016 heeft het Rekenhof zo 43 begrotingsrapporten, 19 verslagen over de algemene rekeningen en 51 verslagen over thematische audits (25 afzonderlijke rapporten en 26 artikelen in Boeken) opgesteld. Het heeft 709 rekeningen van openbare instellingen gecertificeerd of voor gecontroleerd verklaard.

Daarnaast heeft het Rekenhof 22 keer geantwoord aan parlementsliden die gebruik hebben gemaakt van hun inzage- en informatierecht en heeft het adviezen verstrekt over de budgettaire of financiële impact van wetsvoorstellen of in het kader van bepalingen voortvloeiend uit de zesde staats hervorming. Het heeft ook de vermogensaangiften beheerd en de mandatenlijsten gepubliceerd van openbare mandatarissen en hoge ambtenaren.

Op die manier werkt het Rekenhof dagelijks mee aan de verbetering van het overheidsbeheer en aan de transparantie van, onder meer budgettaire, beslissingen.

De erkenning voor het werk van het Rekenhof vloeit onder meer voort uit zijn rechtlijnige aanpak.

Hoofdstuk 2 van het jaarverslag, dat traditioneel een thema uit de actualiteit behandelt, illustreert die aanpak. Het beschrijft hoe het Rekenhof de auditthema's selecteert overeenkomstig de internationale ISA-normen (*International Standards on Auditing*) en ISSAI-normen (*International Standards of Supreme Audit Institutions*). Deze werkwijze is onontbeerlijk gezien de uiteenlopende en complexe opdrachten van het Rekenhof.

Jaarlijks worden de verschillende terreinen van het overheidsoptreden gemonitord. Daarbij wordt gesteund op het bestaan van risico's, het financieel en maatschappelijk belang, de belangstelling van de parlementen en ook de verwachte impact van de audit op het overheidsbeheer om de auditthema's voor de operationele plannen van het Rekenhof optimaal te selecteren.

Door thema's te selecteren die het meeste toegevoegde waarde bieden aan de gecontroleerde instellingen en zodoende aan heel de maatschappij, wil het Rekenhof zijn optreden efficiënter maken.

A handwritten signature in black ink, reading 'François' in a cursive style.

Hilde François
Voorzitter

A handwritten signature in black ink, reading 'Philippe Roland' in a cursive style.

Philippe Roland
Eerste voorzitter

Over het jaarverslag

Doel

Het Belgische Rekenhof is een onafhankelijke instelling die voor rekening van de wetgevende macht belast is met de externe controle van de ontvangsten en de uitgaven van de regeringen.

Met het jaarverslag verschaft het Rekenhof informatie over de manier waarop het jaar na jaar zijn visie, zijn waarden en zijn opdrachten vorm geeft, rekening houdend met de middelen waarover het beschikt.

Het Rekenhof legt met dit verslag verantwoording af over zijn werking in 2016.

Structuur en doelgroep

Het jaarverslag bevat drie delen: de voorstelling van het Rekenhof (hoofdstuk 1), een thema uit de actualiteit van de instelling (hoofdstuk 2) en de resultaten van zijn werking (hoofdstukken 3 tot 5). Het jaarverslag besteedt ook aandacht aan het bezoek van Z.M. de Koning op 6 december 2016 aan het Rekenhof.

Het jaarverslag wordt gericht aan de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers. Het wordt ook toegezonden aan de Koning, de vertegenwoordigers van de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht van België, en aan de voorzitters van de buitenlandse hoge controle-instellingen waarmee het Rekenhof nauwe relaties onderhoudt. Het is beschikbaar op de internetsite van het Rekenhof: www.rekenhof.be.

Bezoek van Z.M. de Koning aan het Rekenhof

Op 6 december 2016 bracht Zijne Majesteit de Koning een werkbezoek aan het Rekenhof. Het bezoek kwam er op initiatief van de koning, naar aanleiding van de 170^e verjaardag van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof. Het past ook in een reeks van werkbezoeken die de koning aflegt bij de hoogste rechterlijke instanties van het land. Eerder bezocht hij zo al het Grondwettelijk Hof (april 2015, n.a.v. 30 jaar rechtspraak), het Hof van Cassatie (oktober 2015) en de Raad van State (juni 2016, n.a.v. het 70-jarig bestaan).

De koning werd bij zijn aankomst op het Rekenhof begroet door eerste voorzitter Ph. Roland en voorzitter I. Desomer.

In de vergaderzaal van de algemene vergadering woonde hij vervolgens een werkvergadering bij waaraan ook de raadsheren M. de Fays en J. Debucquoy, de directeurs A. Trosch en V. Put, de kabinetsdirecteurs C. Machtens en B. Devos en twee auditeurs deelnamen. Tijdens de werkvergadering werd een recente audit uit het Boek 2015 over de Sociale Zekerheid besproken. Ook kwamen enkele actuele thema's in verband met de overheidsfinanciën en de begroting aan bod.

Na de werkvergadering signeerde de koning het gulden boek en kreeg hij een bronzen plaquette van de gevel van het Rekenhof als geschenk overhandigd.

Het bezoek werd afgesloten met een receptie in de Grote Rotonde, waar de leden van het college van het Rekenhof en een aantal medewerkers uit alle diensten en niveaus van de instelling aan de koning werden voorgesteld.

Het vorige bezoek van de koning aan het Rekenhof dateerde van 2006. Toen nam koning Albert II deel aan de viering van het 175-jarig bestaan van het Rekenhof in het Egmontpaleis.

HOOFDSTUK 1

Voorstelling van het Rekenhof

1.1 Visie, waarden en opdrachten

Het Rekenhof beschikt over een missieverklaring waarin het zijn visie presenteert, de waarden die aan de basis liggen van een goede uitvoering van zijn werkzaamheden en de strategieën die het gebruikt om zijn opdrachten te vervullen.

1.1.1 Visie

Het Rekenhof streeft naar een verbetering van de werking van de overheid door zijn controles en door de evaluatie van het overheidsbeleid.

1.1.2 Waarden

Het Rekenhof hecht als instelling in het bijzonder belang aan zijn onafhankelijkheid, een kwaliteitsvolle informatie, een ondersteuning van het behoorlijk bestuur, een dynamisch personeelsbeleid, en aan zijn relaties met de buitenwereld.

Om het handelen en het gedrag te stimuleren die passen bij de waarden van de instelling zoals die zijn gedefinieerd in de missieverklaring, heeft het Rekenhof een ethische code goedgekeurd. Die code geldt voor zijn leden en personeelsleden en bevat de waarden van onafhankelijkheid, deskundigheid, integriteit, onpartijdigheid, vertrouwelijkheid, loyaliteit en respect. De leden en personeelsleden verbinden zich ertoe die waarden toe te passen in hun dagelijkse werkzaamheden, om zo het vertrouwen dat het Rekenhof geniet, te versterken.

1.1.3 Opdrachten

Naast zijn functie als budgettaire raadgever oefent het Rekenhof een financiële controle, een wettigheids- en regelmatigheidscontrole, en een controle op de goede besteding van de overheidsgelden uit. Die controles hebben betrekking zowel op de ontvangsten als op de uitgaven van de federale Staat, de gemeenschappen en gewesten, de openbare instellingen die ervan afhankelijk zijn en de provincies. Het Rekenhof informeert de parlementen en provincieraden geregeld over de resultaten van die controles.

Het Rekenhof heeft ook een rechtsprekende bevoegdheid ten aanzien van de rekenplichtigen die door hun bevoegde minister of door de bevoegde deputatie voor het Rekenhof werden gedagvaard wegens een tekort in hun rekening.

Tot slot heeft het Rekenhof specifieke opdrachten in het kader van het behoorlijk bestuur (mandatenlijsten en vermogensaangiften van openbare mandatarissen en hoge ambtenaren, adviezen over de financiële verslagen van de politieke partijen, adviezen over de verkiezingsuitgaven), op het vlak van de verdeling van de financiële middelen tussen de gemeenschappen en gewesten (leerlingentelling, fiscale loyaliteit op het vlak van personenbelasting) en op basis van zijn expertise in specifieke domeinen (budgettaire en financiële weerslag van wetsvoorstellen, rekeningen van dotatiegerechtigde instellingen).

HOOFDSTUK 1

Voorstelling van het Rekenhof

1.2 Organisatie

Het Rekenhof bestaat uit een college van twaalf leden dat wordt bijgestaan door een ambtenarenkorps.

1.2.1 *College van het Rekenhof*

De leden van het Rekenhof worden door de Kamer van volksvertegenwoordigers benoemd voor een hernieuwbaar mandaat van zes jaar. Om hun onafhankelijkheid en hun onpartijdigheid te waarborgen, heeft de wetgever een stelsel van onverenigbaarheden en verbodsbepalingen ingevoerd. De wedden en pensioenen van de leden van het Rekenhof zijn bij wet vastgelegd.

Het Rekenhof is samengesteld uit een Nederlandse kamer en een Franse kamer, die samen de algemene vergadering vormen. Elke kamer bestaat uit een voorzitter, vier raadsheren en een griffier. De oudstbenoemde voorzitter en griffier dragen respectievelijk de titel van eerste voorzitter en hoofdgriffier.

Algemene vergadering			
Nederlandse kamer		Franse kamer	
Voorzitter	Ignace Desomer ^(*)	Eerste voorzitter	Philippe Roland
Raadsheren	Jozef Beckers	Raadsheren	Michel de Fays
	Jan Debucquoy		Pierre Rion
	Rudi Moens		Didier Claisse
	Hilde François		Franz Wascotte
Hoofdgriffier	Jozef Van Ingelgem	Griffier	Alain Bolly

(*) De Kamer van volksvertegenwoordigers benoemde raadsheer Hilde François, met ingang van 1 april 2017, tot voorzitter in opvolging van Ignace Desomer die met pensioen ging. Op 4 mei 2017 benoemde de Kamer Vital Put, eerste-auditeur-directeur bij het Rekenhof, tot raadsheer in opvolging van Hilde François.

1.2.2 *Administratieve diensten*

De diensten van het Rekenhof zijn onderverdeeld in drie sectoren die samen tien directies omvatten. Die worden elk geleid door een eerste-auditeur-directeur.

Sector I is een ondersteunende sector. Hij bestaat uit de directie Coördinatie en Studies, die ook de griffie van de mandatenlijsten en vermogensaangiften omvat, en de directie Algemene Zaken.

Sectoren II (federaal) en III (gemeenschappen en gewesten) zijn operationele sectoren. Ze zijn samengesteld uit directies die tot de financiële of tot de thematische pijler behoren.

De financiële pijler onderzoekt de begroting, verricht financiële audits en controleert de rekeningen van de overheidsdiensten en rekenplichtigen.

De thematische pijler verricht de audits naar de wettigheid en regelmatigheid van de verrichtingen en de procedures, alsook naar de goede besteding van de overheidsgelden om de doelmatigheid, doeltreffendheid en zuinigheid van een dienst, een proces of een beleid te meten.

De indeling in sectoren sluit aan bij de bevoegdheden van respectievelijk de algemene vergadering, de Nederlandse kamer en de Franse kamer.

De algemene vergadering is bevoegd voor de dossiers in verband met de federale Staat, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Duitstalige Gemeenschap, de openbare instellingen die ervan afhangen, alsook voor de interpretatie van de Europese en federale regelgeving.

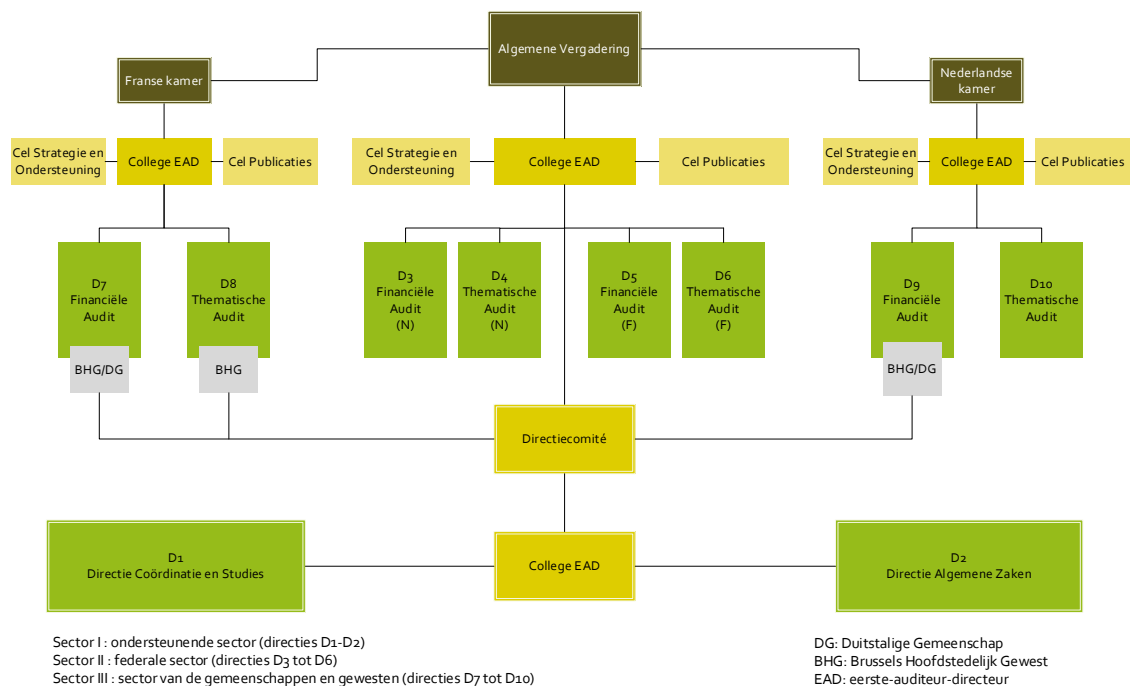
De Nederlandse kamer is exclusief bevoegd voor de dossiers betreffende de Vlaamse Gemeenschap, het Vlaams Gewest, de openbare instellingen die ervan afhangen en de Vlaamse provincies.

De Franse kamer is exclusief bevoegd voor de dossiers aangaande de Franse Gemeenschap, de Franse Gemeenschapscommissie, het Waals Gewest, de openbare instellingen die ervan afhangen en de Waalse provincies.

HOOFDSTUK 1

Voorstelling van het Rekenhof

1.2.3 Organigram van de diensten van het Rekenhof

1.3 Middelen

1.3.1 Human resources

Het Rekenhof benoemt en ontslaat zijn personeelsleden. De personeelsformatie voorziet in 620 betrekkingen, gelijk verdeeld onder Nederlandstaligen en Franstaligen.

In 2016 stelde het Rekenhof gemiddeld 510 personen tewerk (452 statutairen en 58 contractuelen). De meesten oefenen de functie van auditeur of controleur uit.

Op het vlak van de personeelsformatie werden in 2016 25 indiensttredingen en 24 uitdiensttredingen geregistreerd. Tot 2019 worden 30 nieuwe uitdiensttredingen verwacht. Dat is 5,88 % van de gemiddelde formatie in 2016.

De personeelsleden van het Rekenhof hebben in 2016 in totaal 1.517 vormingsdagen gevolgd. De opleidingen moeten de strategische doelstellingen van het Rekenhof ondersteunen en hebben tot doel de selectie van thema's te optimaliseren (bv. vorming over de interne controle) en de betrouwbaarheid van de auditmethodes (bv. vorming over de statistische en steekproefmethodes, over de procesanalyse, over de technieken voor de evaluatie van het overheidsbeleid) en de kwaliteit van de audits (bv. vorming over de ISSAI-normen, over ESR2010) blijvend te

garanderen. Bovendien werden vaardigheidstrainingen (talen, mediatraining, informatica) en opleidingen over de wijzigingen van de wet- en regelgeving (bv. open data en overheidsopdrachten) georganiseerd. Om de pas in dienst genomen adjunct-auditeurs en adjunct-controleurs beter te integreren, werd voor hen een specifiek opleidingsprogramma uitgewerkt.

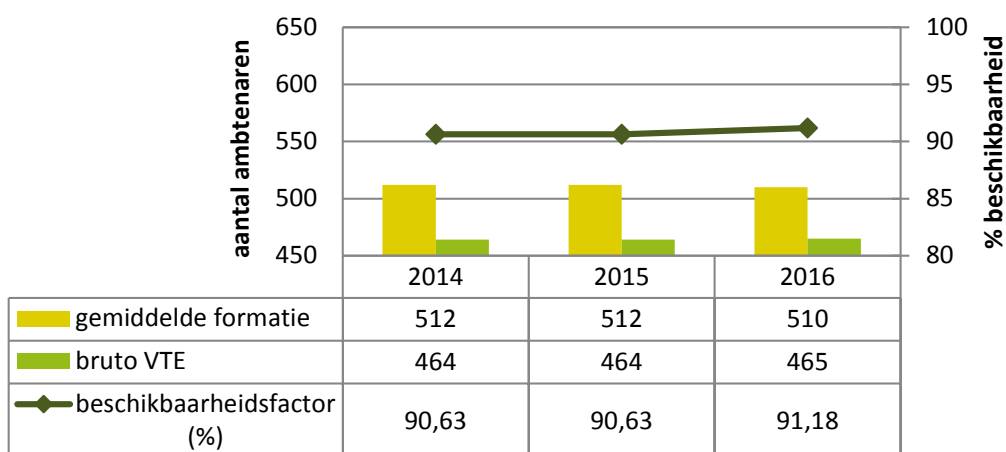
Het management kon zich bijscholen in gesprekstechnieken, onder meer in het kader van de evaluatie van de prestaties van het auditoraat, en deelnemen aan workshops om medewerkers te motiveren, om te gaan met emoties en feedback te geven.

Bovendien heeft het Rekenhof in 2016 een nieuw reglement goedgekeurd over de toekenning van studiefaciliteiten aan personeelsleden die zich ertoe verbinden een diploma te behalen na afloop van een langlopende opleiding van hoog niveau, ter verdere ontwikkeling van hun expertise.

De arbeidsvoorwaarden van het personeel van het Rekenhof worden mede opgevolgd door de Commissie voor Overleg met de Vakverenigingen en het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk, die in 2016 respectievelijk twee en negen keer zijn samengekomen.

Personeel – Enkele cijfers

Beschikbaarheidsfactor van de formatie – Formatie in voltijdse bruto-equivalenten gedeeld door de gemiddelde formatie

De *gemiddelde formatie* is het totaal aantal werkdagen van de personeelsleden die een juridische band met het Rekenhof hebben, gedeeld door 365.

De *formatie uitgedrukt in voltijdse bruto-equivalenten (bruto VTE)* is de som van de werkdagen van alle personeelsleden die tijdens het jaar een juridische band met het Rekenhof hebben, met uitsluiting van de niet betaalde afwezigheids- en vakantiedagen (bv. deeltijds,

HOOFDSTUK 1

Voorstelling van het Rekenhof

onderbreking van de beroepsloopbaan, halftijdse vervroegde uittreding, zending enz.), gedeeld door het aantal werkdagen per jaar van een voltijds personeelslid.

De *beschikbaarheidsfactor van de formatie* is gelijk aan de formatie in bruto VTE gedeeld door de gemiddelde formatie, uitgedrukt in procenten.

Tabel 1 – *Formatie uitgedrukt in fysieke eenheden op 31 december 2016 per taalrol, volgens geslacht en per niveau*

	Nederlandse taalrol		Franse taalrol		Totaal	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Niveau A	106	42	99	54	205	96
Niveau B	41	15	38	16	79	31
Niveau C	2	16	3	19	5	35
Niveau D	14	20	12	15	26	35
Totaal	163 (64 %)	93 (36 %)	152 (59 %)	104 (41 %)	315 (62 %)	197 (38 %)

Tabel 2 – *Formatie uitgedrukt in fysieke eenheden op 31 december per leeftijdscategorie*

	2014	2015	2016
34 jaar of jonger	64	57	59
35 tot 44 jaar	127	116	106
45 tot 54 jaar	191	188	189
55 jaar en ouder	144	152	158

Tabel 3 – *Indiensttredingen en uitdiensttredingen*

	2014	2015	2016
Indiensttredingen	32	27	25
Uitdiensttredingen	34	35	24

Tabel 4 – *Vormingsinspanningen*

	2014	2015	2016
Aantal vormingsdagen	1.842	1.765	1.517
Vormingspercentage (%)	64,87	75,36	68,17

Het *vormingspercentage* weerspiegelt het aantal personeelsleden dat tijdens het jaar minstens één dag opleiding heeft gevolgd, gedeeld door het bruto VTE van het jaar en uitgedrukt in percenten.

1.3.2 Financiële middelen

De uitvoeringsrekeningen van de begroting van het Rekenhof worden door zijn algemene vergadering aangenomen op basis van het verificatierapport van de oudste raadsheer in rang van elke kamer en worden, na onderzoek door de Commissie voor de Comptabiliteit, door de Kamer van volksvertegenwoordigers goedgekeurd.

De rekening voor 2016 sluit af met een globaal resultaat van 4,93 miljoen euro. In vergelijking met 2015 daalde de dotatie met 126.000 euro.

In 2016 is 3,88 miljoen euro meer uitgegeven dan in 2015. Van deze toename is 3,40 miljoen euro te wijten aan de aanrekening in 2016 van de bezettingsvergoeding voor het gebouw voor het jaar 2015 en 0,26 miljoen euro aan de indexverhoging van de loonmassa.

Financiële middelen – Enkele cijfers

Tabel 5 – Begrotingen van het Rekenhof (in duizend euro)

	2014 (aangepast)	2015 (aangepast)	2016 (aangepast)	2017 (initieel)
Ontvangsten	50.014,00	49.556,40	49.420,40	49.363,40
Uitgaven	53.810,00	53.068,30	55.441,70	54.089,10
Begrotingsresultaat van het jaar	- 3.796,00	- 3.511,90	- 6.021,30	- 4.725,70
Overgedragen boni	3.796,00	3.511,90	6.021,30	4.725,70
Aan te wenden boni	0,00	0,00	0,00	0,00
Aan te wenden reserve	0,00	0,00	0,00	0,00
Globaal resultaat	0,00	0,00	0,00	0,00

HOOFDSTUK 1

Voorstelling van het Rekenhof

Tabel 6 – Uitvoeringsrekeningen van de begroting van het Rekenhof (in duizend euro)

	2014	2015	2016 (voorlopig)
Ontvangsten	50.031,53	49.574,73	49.456,85
Uitgaven	47.930,21	46.675,40	50.552,76
Begrotingsresultaat van het jaar	2.101,32	2.899,33	-1.095,91
Overgedragen boni	3.795,50	3.511,90	6.021,30
Aan te wenden boni	0,00	0,00	0,00
Aan te wenden reserve	0,00	0,00	0,00
Globaal resultaat	5.896,82	6.411,23	4.925,39

Tabel 7 – Verdeling van de uitgaven van het Rekenhof (in duizend euro)

	2014	2015	2016 (voorlopig)
Lonen	39.822,13	40.939,86	41.058,52
Andere uitgaven	8.108,08	5.735,54	9.494,24

1.3.3 Materiële middelen

1.3.3.1 Beheer van het gebouw

Het Rekenhof betreft sinds 1984 een gebouwencomplex aan de Regentschapsstraat 2 in het centrum van Brussel. Het beheer gebeurt in samenwerking met de Regie der Gebouwen.

1.3.3.2 Informatica

Het Rekenhof beschikt over een computernetwerk met een 20-tal fysieke productieservers (op 7 ervan draaien een 40-tal virtuele servers), 10 (virtuele) appliances en een SAN/NAS-systeem in cluster. Op dat netwerk zijn ongeveer 600 pc's en 25 terminals aangesloten.

De meeste personeelsleden die controle ter plaatse uitvoeren, beschikken over een draagbare computer. Een groot deel van hen heeft toegang tot het netwerk van het Rekenhof via een virtuele private netwerkverbinding (VPN).

1.4 Werking

1.4.1 Zittingen

De Nederlandse kamer, de Franse kamer en de algemene vergadering komen elke week samen. Daarnaast kunnen buitengewone vergaderingen worden bijeengeroepen. De zittingen zijn niet openbaar. In 2016 heeft het Rekenhof 177 keer vergaderd.

Tabel 8 – *Zittingen van het Rekenhof*

	2014	2015	2016
Nederlandse kamer	62	55	58
Franse kamer	62	58	57
Algemene vergadering	62	62	62

1.4.2 Briefwisseling

Het Rekenhof neemt rechtstreeks contact met de ministers en de administraties. De bevoegde overheid is verplicht binnen een maand te antwoorden. Die termijn kan door het Rekenhof worden verlengd.

Het Rekenhof voert daarentegen geen briefwisseling over zijn dossiers met particulieren of privéondernemingen.

HOOFDSTUK 2

Selectie van auditthema's en van controles door het Rekenhof

2.1 Inleiding

Naast zijn functie als budgettair raadgever oefent het Rekenhof een financiële controle, een wettigheids- en regelmatigheidscontrole en een controle op de goede besteding van de overheidsgelden uit. Die controles slaan zowel op de ontvangsten als op de uitgaven van de federale Staat, de gemeenschappen en gewesten, de openbare instellingen die ervan afhangen en de provincies. Het Rekenhof informeert de parlementen en de provincieraden over de resultaten van die controles.

Het Rekenhof oefent in principe zijn controlefunctie op eigen initiatief uit. Dit algemene principe van onafhankelijkheid waarborgt de objectiviteit en de onpartijdigheid. Daarnaast kan elk parlement, binnen het kader van zijn bevoegdheden, het Rekenhof belasten met specifieke financiële onderzoeken en onderzoeken betreffende goed beheer.

Bovendien heeft de wetgever de afgelopen jaren een aantal bijkomende opdrachten aan het Rekenhof toevertrouwd. Die bijkomende opdrachten houden verband met het behoorlijk bestuur (bv. toezicht op de indiening van mandatenlijsten en vermogensaangiften door openbare mandatarissen), de financiering van de deelstaten (bv. de leerlingentelling) of met zijn expertise in specifieke domeinen (budgettaire impact van wetsvoorstellen, controle van de rekeningen van dotatiegerechtigde instellingen).

Het Rekenhof wordt daarbij geconfronteerd met uiteenlopende en complexe controledomeinen, waarbij niet alle processen en verrichtingen aan een permanente audit kunnen worden onderworpen. Daarom heeft het een coherente en beredeneerde methode voor de selectie van zijn audits ontwikkeld. Die selecties gebeuren in het kader van verschillende regelgevende verplichtingen en normen die de permanente controleopdrachten van het Rekenhof regelen. Voor de selectie van audits op eigen initiatief, baseert het Rekenhof zich in belangrijke mate op een risicoanalyse.

Hierna zal worden beschreven hoe het Rekenhof, vertrekkend van de internationale auditnormen, het selectieproces van zijn auditthema's en controles uitvoert.

2.2 Coherent en beredeneerd selectieproces

De visie die in de missieverklaring van het Rekenhof (2.2.1) werd gedefinieerd, geeft aanleiding tot een continue professionalisering van het selectieproces van de auditthema's. Die visie wordt uitgewerkt in zijn strategische meerjarenplannen (2.2.2).

2.2.1 Missieverklaring

De opdrachten van het Rekenhof hebben betrekking op de wettigheid van de verrichtingen en de conformiteit ervan met de begrotingsregels, de kwaliteit en betrouwbaarheid van de boekhouding en de financiële staten, en de inachtneming van de beginselen van doeltreffendheid, doelmatigheid en zuinigheid.

HOOFDSTUK 2

Selectie van auditthema's en van controles door het Rekenhof

Het Rekenhof formuleert in zijn missieverklaring zijn visie, de waarden en strategie die het als leidraad neemt bij het uitvoeren van zijn opdrachten. De missie bevestigt dat het Rekenhof wenst bij te dragen tot de verbetering van het overheidsfunctioneren en tot een adequaat beheer van de overheidsgelden. Een essentieel punt van deze missieverklaring is het belang dat wordt gehecht aan de selectie van de auditthema's in de auditcyclus:

- Het Rekenhof legt autonoom, los van de entiteiten die het auditeert, zijn prioriteiten vast bij het uitvoeren van zijn opdrachten en selecteert zijn auditthema's op basis van objectieve criteria.
- Het Rekenhof stemt zijn werking af op de internationale auditnormen die de basis vormen voor de principes die het toepast wanneer het de werking van de diensten die aan zijn controle onderworpen zijn, evalueert. Die erkende professionele normen dragen bij tot de uitvoering van methodologisch onderbouwde controles, op basis van kwaliteitsvolle informatie.
- Bij de selectie van de auditthema's baseert het Rekenhof zich op een regelmatig uitgevoerde analyse van de risico's en op de bekommernissen van de parlementaire vergaderingen. Alle aspecten van het overheidsoptreden komen in de auditthema's op gediversifieerde en evenwichtige wijze aan bod.

2.2.2 Strategisch plan van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft in zijn strategisch plan 2015-2019 twee doelstellingen geformuleerd die in het verlengde liggen van die welke in zijn voorgaande plannen werden geformuleerd: enerzijds het maximaliseren van de impact van zijn audits op de werking en het beleid van de overheidsorganen, het beheer van de openbare gelden en de parlementaire controle, en anderzijds, het verhogen van de doelmatigheid van die audits.

Wat de impact van de audits betreft, berust het strategisch plan op drie prioriteiten: de selectie van thema's, de betrouwbaarheid van de auditmethodes en de zichtbaarheid van de resultaten.

Om het selectieproces van de auditthema's te optimaliseren, blijft het Rekenhof streven naar de ontwikkeling van een geïntegreerde aanpak van financiële audits, conformiteitsaudits- en performantie-audits rekening houdende met zijn wettelijke verplichtingen en de maatschappelijke inzet, en in het licht van de risico's eigen aan de entiteiten die onder zijn controlebevoegdheid vallen. Het houdt ook rekening met de resultaten van vroegere controles van de overheidsdiensten die rekenschap moeten afleggen over het gebruik van de overheidsmiddelen, en met de parlementaire belangstelling. Die aanpak moet ertoe bijdragen dat de rapporten van het Rekenhof beter worden opgevolgd en kunnen worden gebruikt tijdens het parlementaire debat en bij de uitvoering van het beleid.

2.3 Internationale auditnormen

Het Rekenhof baseert zich als hoge controle-instelling op de professionele normen van de *International Federation of Accountants* (IFAC¹), nl. de ISA-normen (*International Standards on Auditing*), en de normen van de *International Organization of Supreme Audit Institutions* (Intosai²), nl. de ISSAI-normen (*International Standards of Supreme Audit Institutions*³). Risicoanalyse en toezicht op de interne controle zijn volgens die normen van doorslaggevend belang voor een objectieve selectie van auditthema's (2.3.2).

2.3.1 Internationale normen van Intosai

Intosai ondersteunt de hoge controle-instellingen (HCI's) om de legitimiteit, de professionele bekwaamheid en de impact van de werkzaamheden van die instellingen in hun respectieve landen te optimaliseren.

De internationale auditnormen van de hoge controle-instellingen op de overheidsfinanciën (ISSAI) leggen de voorwaarden vast die nodig zijn voor de goede werking en het professionele optreden van de HCI's. Ze vloeien voort uit de verklaring van Lima van 1977 die de basisprincipes van de controle van de overheidsfinanciën definieert. De professionele normen en de richtlijnen die eruit voortvloeien, zijn essentieel om de onafhankelijkheid van de HCI's en de kwaliteit van hun controle te waarborgen.

ISSAI 100 formuleert de basisprincipes van toepassing op alle opdrachten m.b.t. de controle van de overheidsfinanciën. ISSAI 200, 300 en 400 concretiseren de principes die respectievelijk moeten worden toegepast in het kader van financiële audits, performantie-audits en conformiteitsaudits. Die principes vervolledigen de nationale regelgeving. ISSAI 3000 en 3200 bevatten een reeks bepalingen over de selectie van audits. Ze benadrukken het belang om de risico's en de problemen te analyseren bij de selectie van de thema's, onder meer om ervoor te zorgen dat de audits een significante meerwaarde bieden voor het overheidsmanagement.

De ISA-normen maken eveneens het voorwerp uit van Intosai-richtlijnen (ISSAI 1000-2999) over de wijze waarop deze normen moeten worden toegepast bij financiële audits van entiteiten van de overheidssector.

---

1 www.ifac.org

2 www.intosai.org

3 www.issai.org

2.3.2 *Internationale auditnormen en risicogebaseerde aanpak*

ISA-norm 315 bepaalt dat de auditor zich vertrouwd moet maken met de geauditeerde entiteit, de omgeving waarin die entiteit optreedt en de interne controle bij die entiteit. Dit moet het mogelijk maken risico's op anomalieën van materieel belang in de financiële staten te identificeren en te beoordelen⁴.

De normen ISSAI 100-46 en 300-36 bepalen dat de auditor bij het plannen van de auditwerkzaamheden de risico's evalueert of de problemen analyseert en dat hij de planning indien nodig herzielt in het licht van de auditbevindingen. Daartoe moet hij een gedegen kennis hebben van de entiteit of van het onderzochte beleid, en van de bestaande internecontrolemechanismen. Voordat hij zijn keuze maakt, vormt de auditor zich een beroepsmatig oordeel om de onderzochte entiteit door te lichten en te evalueren in welke mate de potentieel geïdentificeerde risico's significant zijn.

De mate waarin de geëvalueerde risico's belangrijk zijn, zal ertoe bijdragen de prioriteiten en de scope van financiële audits te oriënteren in het kader van de rekeningencontrole of de reikwijdte van thematische audits te bepalen en onderzoeksvragen te formuleren waarop de auditor zich zal baseren. De analyse is dus van belang om een doeltreffende auditstrategie en auditaanpak te garanderen.

Risicoanalyses nemen een belangrijke plaats in in dit internationale normenkader. Het *Institute of Internal Auditors* (IIA) stelt voor een risico te definiëren als de mogelijkheid dat zich een gebeurtenis voordoet die een impact kan hebben op de verwezenlijking van de doelstellingen. Een risico wordt volgens het IIA gemeten in termen van gevolgen en waarschijnlijkheden⁵. Die risico's kunnen gevolgen hebben voor de wettigheid, de regelmatigheid of het goede beheer in ruime zin. Een inherent risico is een risico waarmee een entiteit geconfronteerd wordt als het management geen acties onderneemt om de waarschijnlijkheid dat het risico zich zal voordoen of om de impact van het risico in te dijken. Het restrisico is het risico dat nog aanwezig is nadat het management actie heeft ondernomen om het risico in te dijken.

Een risicoanalyse uitvoeren bestaat er dus in de risico's te identificeren en te beoordelen die gevolgen kunnen hebben voor de verwezenlijking van de doelstellingen van een entiteit. De interne en externe auditors passen de risicoanalyse echter toe in een ruimer kader. Ze omvat ook de evaluatie van de manier waarop het management van de entiteit reageert op de geïdentificeerde risico's.

---

⁴ Identificatie en evaluatie van de risico's op anomalieën van materieel belang dankzij kennis van de entiteit en haar omgeving. Over die norm stelde Intosai een praktische nota op (ISSAI 1315) voor personen die audits uitvoeren in de openbare sector.

⁵ Institute of Internal Auditors, *International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing*, 2004.

COSO⁶ definieert het risicobeheer als een proces dat door de raad van bestuur, de leidinggevenden en het personeel van een organisatie wordt ingesteld. Het is transversaal van aard en wordt gebruikt om gebeurtenissen te identificeren die de organisatie kunnen treffen, de risico's te beheersen zodat ze de entiteit niet uit balans brengen en om tot een redelijke zekerheid te komen dat de doelstellingen van de entiteit zullen worden gehaald⁷.

Risico-evaluatie gaat gepaard met een evaluatie van de interne controle, vermits die de waarschijnlijkheid dat het geïdentificeerde risico zich voordoet, positief of negatief kan beïnvloeden.

Volgens Intosai is de interne controle een geïntegreerd en dynamisch proces dat zich voortdurend aanpast aan de veranderingen waarmee een organisatie wordt geconfronteerd. Die interne controle kan het hoofd bieden aan de risico's en een redelijke zekerheid geven dat bij de uitvoering van de opdrachten van de organisatie de volgende algemene doelstellingen worden gerealiseerd:

- uitvoering van ordelijke, ethische, zuinige, doeltreffende en doelmatige verrichtingen;
- naleving van de verplichting rekenschap af te leggen;
- conformiteit met de geldende wetten en regelgevingen;
- bescherming van de middelen tegen verlies, misbruik en schade.

2.4 Selectie van auditthema's en controles binnen het Rekenhof

Hierna worden de criteria beschreven die het Rekenhof hanteert bij de selectie van zijn auditthema's en controles en waarbij de risicoanalyse een belangrijke plaats inneemt.

De selectie van het soort audit, van de controles en van de auditthema's berust op vier dimensies: de risicoanalyse (2.4.1), het financieel en het maatschappelijk belang (2.4.2), de meerwaarde (2.4.3), de naleving van de wettelijke verplichtingen en de afdekking van het controleveld (2.4.4). Voor de recurrente controles, zoals de financiële audits waarin de wetgeving voorziet, heeft het initiatiefrecht van het Rekenhof betrekking op de reikwijdte en de aard van de controles. Voor andere audits stellen de diensten van het Rekenhof jaarlijks een lijst op van auditthema's die ze hiërarchiseren op grond van een analyse met meerdere criteria, waarbij die criteria worden afgewogen. Daartoe worden de diverse domeinen van het controleveld aan een doorgedreven doorlichting onderworpen aan de hand van verschillende documentatiebronnen (budgetten, beleidsverklaringen, parlementaire stukken, documenten afkomstig van de administratie, persartikelen, wetenschappelijke literatuur, officiële statistieken, verslagen van de ombudsman, beleidsevaluatie) en, in voorkomend geval, voorafgaande gesprekken met de beleidsactoren of met de onderzochte entiteit. Handleidingen over risicoanalyse

⁶ Het geïntegreerd systeem voor interne controle dat werd ontwikkeld door het *Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission* wordt ook gebruikt door Intosai. Cf. INTOSAI GOV 9100 (richtlijnen over de controlenormen die in de overheidssector moeten worden gepromoot).

⁷ COSO II - *Enterprise Risk Management Framework*.

vormen een bijkomend instrument en ondersteunen zowel een uniforme werkwijze als de werkzaamheden van de auditor.

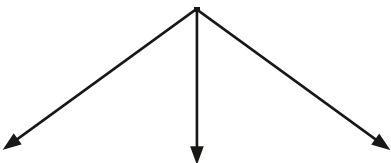
2.4.1 *Risicoanalyse*

De risicoanalyse berust op een identificatie en beschrijving van de inherente risico's die een impact kunnen hebben op de verwezenlijking van de doelstellingen van de entiteit of op het beleid in kwestie. Voorts berust ze op de identificatie van factoren die de waarschijnlijkheid dat de risico's zich voordoen, kunnen verhogen of verkleinen. Die risico's worden geëvalueerd op basis van de waarschijnlijkheid dat ze zich voordoen en de impact ervan in het geval ze zich zouden materialiseren. Voor de analyse is het noodzakelijk gebruik te maken van betrouwbare en actuele informatie en moet de auditor vertrouwd zijn met het domein en kunnen terugval- len op zijn beroepsmatig oordeel.

Naargelang van het type audit of controle zal de risicoanalyse een andere functie hebben.

- Bij thematische audits (wettigheidsaudits en doelmatigheidsonderzoek) heeft de risicoanalyse een **selecterende** functie: op basis van de risicoanalyse (en andere criteria) wordt een thema geselecteerd dat diepgaand wordt onderzocht. Een volledige afdekking van het audituniversum is niet mogelijk. Bij thematische onderzoeken worden uit het audituni- versum die thema's gekozen die in het licht van de strategie van het Rekenhof de grootste toegevoegde waarde hebben.
- Bij de (jaarlijkse) financiële audits heeft een risicoanalyse een **oriënterende** functie: ze helpt (naast andere criteria) te beslissen welke de prioritaire aandachtspunten moeten zijn bij deze recurrente controles. Bij financiële audits is het, in tegenstelling tot bij the- matische audits, wel de bedoeling het grootste deel van de (in- en uitgaande) geldstromen af te dekken.

Schema: de functie van een risicoanalyse in de verschillende types van audits

Type audit:	Thematische audits <i>(performantie-audits of grotere wettigheidsaudits)</i>	Financiële audits 		
		Financieel thematische audits	Financiële audits	Begrotings- onderzoek
Functie van risicoanalyse:	<i>Selecterend</i>	<i>Selecterend</i>	<i>Oriënterend</i>	<i>Oriënterend</i>

Wat betreft risico's inzake *wettigheid* kan ter illustratie worden verwezen naar het risico van een complexe of herhaaldelijk wijzigende regelgeving, of naar het risico dat de bestuurlijke organisatie die de regelgeving moet uitvoeren, niet naar behoren functioneert.

In het kader van de *financiële audits* richt de auditor zich op de risico's die ertoe zouden kunnen leiden dat de rekeningen geen getrouw beeld geven en die de beslissingen van de gebruikers van die rekeningen zouden kunnen beïnvloeden (zoals het risico dat de kwaliteit, de betrouwbaarheid of de exhaustiviteit van de financiële informatie van bedenkelijk niveau zou zijn, het risico op fouten of fraude of incorrect gebruik van de informatie).

Zo heeft het ontbreken van een duidelijke functiescheiding tussen de financiële actoren een negatieve invloed op het risico op fraude en leiden zwakke punten in de inventarisering bij sommige instellingen met een groot onroerend patrimonium tot een risico op onjuiste waardering van de activa en op onderwaardering van de ontvangsten naar aanleiding van verkoop of verhuur.

Om zijn wettelijk vastgelegde verplichtingen inzake recurrente financiële controles na te leven, baseert het Rekenhof zich bij de planning en de uitvoering van zijn audits op een materialiteitsberekening die het mogelijk maakt de materiële omvang van de vastgestelde anomalieën te bepalen.

Op het vlak van de risico's in verband met *doelmatigheidsonderzoek* kan ter illustratie worden verwezen naar het risico dat het overheidsoptreden onvoldoende wordt aangestuurd, dat de verantwoordelijkheden niet duidelijk genoeg verdeeld zijn of dat er een gebrek aan coördinatie is tussen de actoren.

Bij een beleid waarbij talrijke overheidsactoren betrokken zijn, bestaat een risico op een gebrekkige coördinatie, met een mogelijke negatieve impact op de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het overheidsoptreden. Dit is bijvoorbeeld het geval bij sociale beleids-

HOOFDSTUK 2

Selectie van auditthema's en van controles door het Rekenhof

---

materies, waar diverse actoren betrokken zijn bij de aanpak van problematieken als armoede en werkloosheid, en waarbij al die actoren een eigen werkwijze, doelpubliek en actieterreinen hebben. De risicoanalyse zal zich dan toespitsen op de werking van de coördinatiemechanismen die de uitvoering van het beleid omkaderen (coördinatiestructuren, gemeenschappelijke actieplannen, gedeelde procedures, gemeenschappelijke aansturingsinstrumenten enz.).

Het resultaat van die analyse wordt gebruikt bij de selectie van auditthema's. De restrisico's omvatten de gemiddelde en hoge risico's die werden vastgesteld door de risicoanalyse en waarvoor interne beheersingsmaatregelen niet volstaan. Die gevallen verdienen dus bijzondere aandacht.

Zo wordt bij de selectie van thematische audits met een dubbele risicoanalyse gewerkt: in een eerste fase wordt een panoramisch overzicht opgemaakt van de belangrijkste risico's in elk beleidsdomein (dit gebeurt om de vijf jaar, bij het begin van de legislatuur) en vervolgens wordt er (jaarlijks) dieper ingezoomd op deze risico's.

Aan het begin van elke legislatuur wordt een lijst opgemaakt van de grootste maatschappelijke uitdagingen - *gedefinieerd als belangrijke beleidsdoelen die niet worden gehaald of dreigen niet te worden gehaald (de grote risico's dus)* - voor elk beleidsdomein (op basis van documenten zoals het memorandum van de administratie, het regeerakkoord, statistische indicatoren ...). In het domein Mobiliteit zou een dergelijke oefening van risicoanalyse bv. kunnen leiden tot de identificatie van belangrijke knelpunten zoals de fileproblematiek, de verkeersveiligheid, de realisatie van grote infrastructuurwerken, duurzame mobiliteit en het omgaan met budgettaire beperkingen.

Elk jaar wordt dus een grondige risicoanalyse uitgevoerd die leidt tot een lijst van mogelijke auditthema's. Deze jaarlijkse analyse is gebaseerd op een grondige monitoring van elk beleidsdomein. De thema's hangen samen met een of meerdere van de bovenvermelde maatschappelijke uitdagingen. De "missing links in het wegennet" zijn bv. een thema dat hoog scoort op het vlak van mobiliteit. Ze houden immers verband met de fileproblematiek, maar ook met verkeersveiligheid en met de capaciteit om grote infrastructuurwerken te realiseren.

Wat de keuze van de thematische audits betreft, wordt voor elk beleidsdomein een cartografie van de opdrachten opgemaakt op basis van de belangrijkste strategische en budgettaire documenten. Die opdrachten worden omschreven en vormgegeven rekening houdende met de maatschappelijke en financiële impact ervan. In dit stadium wordt ook rekening gehouden met de eerder uitgevoerde audits. Op die manier worden de opdrachten prioritair gerangschikt zodat risicoanalyses kunnen worden uitgevoerd over een cyclus van vijf jaar rekening houdende met het belang ervan. Vervolgens wordt de geselecteerde opdracht onderworpen aan een risicoanalyse op financieel vlak en inzake goed beheer en wettigheid. Daarna wordt bepaald hoe groot de risico's zijn, waardoor een eerste overzicht van de reikwijdte van de opdracht ontstaat. Op basis van die informatie wordt beoordeeld of de uitvoering van de op-

dracht nuttig kan blijken op het vlak van openbaar bestuur. Dan worden alle opdrachten die het voorwerp uitmaakten van een risicoanalyse met elkaar vergeleken. Op die manier wordt de selectie van de auditopdrachten door het Rekenhof geobjectiveerd.

2.4.2 *Financieel en maatschappelijk belang*

Om na te gaan wat het financieel belang is, houdt de auditor rekening met de middelen die zijn opgenomen in de begroting voor de realisatie van de opdracht, met de recente evolutie ervan, met de middelen die voor de opdracht worden ingezet alsook met de waarborgen die de overheid verleent en de verantwoordelijkheden die zij hierbij op zich neemt.

Wat het maatschappelijk belang betreft, wordt gekeken naar de impact van de opdracht op de maatschappij, meer bepaald de levenskwaliteit van de burgers, het milieu, de sociale cohesie en het respect van fundamentele rechten. Ook de belangstelling van de parlementen kan in die context richtinggevend zijn.

2.4.3 *Toegevoegde waarde van de audit*

De toegevoegde waarde van de auditthema's wordt in hoofdzaak geëvalueerd aan de hand van informatie die al beschikbaar is over de entiteit of het beleid in kwestie, en de eventuele verwachte resultaten. Er wordt rekening gehouden met vroegere rapporten van het Rekenhof en, in de mate van het mogelijke, met rapporten van andere bronnen. M.b.t. die andere bronnen bevatten de professionele normen kwaliteitsgaranties waaraan moet worden voldaan.

Om de risico's beter af te dekken, de geauditeerden minder te belasten en te garanderen dat er voor hen een meerwaarde is, let het Rekenhof ook op het principe van *single audit* (de unieke controleketen). Dat principe berust op een standaardisering en rationalisering van de methodes en activiteiten van de actoren van de interne controle, opdat de externe controle (door het Rekenhof bv.) kan steunen op hun werk.

Wanneer het Rekenhof het onderwerp van zijn thematische audits kiest of zijn financiële controles plant, houdt het dus rekening met de audit- en controleresultaten van andere actoren. De bedoeling is te vermijden dat er naast elkaar wordt gewerkt en dat dubbel werk wordt uitgevoerd. Elk controleniveau bouwt voort op het voorgaande, om de last voor de gecontroleerde te verminderen en de kwaliteit van de audit op te voeren, dit met respect voor de onafhankelijkheid van de betrokken auditororganen. Bij de opmaak van zijn planning schenkt het Rekenhof dus aandacht aan de werkzaamheden van de interne-auditdiensten.

Voor de Vlaamse Gemeenschap werd dit auditmodel vastgelegd in het Rekendecreet van 8 juli 2011 dat werd aangevuld met een besluit van de regering⁸.

---

8 Besluit van 7 september 2012 van de Vlaamse regering betreffende controle en *single audit*.

HOOFDSTUK 2 Selectie van auditthema's en van controles door het Rekenhof

---

2.4.4 *Naleving van wettelijke verplichtingen en afdekking van het controleveld*

Het Rekenhof streeft ernaar zijn controledomein op een gediversifieerde wijze af te dekken door middel van financiële audits, conformiteitscontroles en performantie-audits. Voor de controle van de begrotingen en de rekeningen van de overheden, is het echter gebonden aan de verplichtingen uit de regelgeving die het kader en de nadere regels ervan bepalen. De selectie van de controlethema's heeft tot doel de risico's te ondervangen en de middelen optimaal in te zetten, en te vermijden dat bepaalde entiteiten te vaak of niet vaak genoeg worden gecontroleerd.

HOOFDSTUK 3

Auditresultaten

3.1 Uitvoering van de controles

In 2016 heeft het Rekenhof 43 begrotingsverslagen, 19 rapporten over de algemene rekeningen, 25 afzonderlijke verslagen en 3 adviezen over de budgettaire en financiële weerslag van voorstellen van wet aan de parlementen en de provincieraden bezorgd.

3.1.1 Begrotingsonderzoek

Als budgettair raadgever onderzoekt het Rekenhof de ontwerpbegrotingen en ontwerpen van begrotingsaanpassingen die de regeringen bij de parlementen indienen. Het bezorgt zijn commentaar en opmerkingen aan het betrokken parlement voor de goedkeuring van de begroting. Het Rekenhof heeft in 2016 43 verslagen over begrotingsonderzoek ingediend.

Tabel 9 – Verslagen over begrotingsonderzoek

	Controle 2014	Controle 2015	Controle 2016
Initiële begrotingen	18	18	18
Aanpassingsbladen	27	26	25

3.1.2 Wettigheids- en regelmatigheidscontrole

Het Rekenhof controleert of de overheidsontvangsten en –uitgaven wettig en regelmatig zijn. Het gaat na of ze overeenstemmen met de begrotingswetten. Het gaat ook na of de rechtsregels die op de verrichting van toepassing zijn, correct worden toegepast.

Als gevolg van de hervorming van de rijkscomptabiliteit door de wetten van 2003 oefent het Rekenhof de wettigheids- en regelmatigheidscontrole in hoofdzaak uit aan de hand van analyses en audits a posteriori.

3.1.3 Financiële controle

Bij zijn financiële controle gaat het Rekenhof de betrouwbaarheid, de juistheid en volledigheid van de financiële staten na, onder meer aan de hand van een toetsing van de boekhoudkundige operaties aan de regelgeving op de openbare comptabiliteit.

Het Rekenhof controleert ook de rekeningen van de rekenplichtigen die de overheidsgelden innen en/of uitbetalen. Die opdracht wordt in elke kamer van het Rekenhof vervuld door één raadsheer. Die stelt vast of de rekeningen effen zijn, dan wel een tegoed of een tekort vertonen. In geval van een tekort kan de rekenplichtige voor het Rekenhof worden gedagvaard. In de twee andere gevallen verleent het Rekenhof kwijting.

In 2016 heeft het Rekenhof de algemene rekening 2015 van het algemeen bestuur van de federale Staat gecontroleerd en met zijn opmerkingen aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers voorgelegd. Het heeft ook de algemene rekeningen van de Vlaamse en Franse Gemeenschap voor 2015 met zijn opmerkingen bezorgd aan respectievelijk de Vlaamse Regering, het Vlaams

HOOFDSTUK 3

Auditresultaten

Parlement en de regering en het parlement van de Franse Gemeenschap. Voor de Franse Gemeenschapscommissie heeft het Rekenhof enkel een voorafbeelding van de uitslagen van de uitvoering van de begroting 2015 opgesteld.

Voor het Waals Gewest heeft het Rekenhof in 2016 de controle van de algemene rekening voor 2014 afgesloten.

Op basis van de toepasselijke regelgeving certificeert het Rekenhof nu al de algemene rekeningen van de Duitstalige Gemeenschap, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

Het Rekenhof heeft dus in 2016 de algemene rekeningen 2015 gecertificeerd van de diensten van het hoofdbestuur van de Duitstalige Gemeenschap en van veertien andere diensten en instellingen die ervan afhangen. Zijn college heeft die certificering ook uitgevoerd voor de diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en van de gewestelijke entiteit.

Wat de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie betreft, besliste het Rekenhof tot een oordeelsonthouding over de rekeningen 2011-2013. Het heeft die beslissing toegelicht in de respectieve certificeringsverslagen die het aan de Verenigde Vergadering heeft bezorgd.

Tabel 10 – *Beslissingen over de algemene rekening en de voorafbeelding van de uitslagen van de uitvoering van de begroting*

	Controle 2014		Controle 2015		Controle 2016	
	Algemene rekening	Voorafbeelding	Algemene rekening	Voorafbeelding	Algemene rekening	Voorafbeelding
2015	-	-	-	-	15	1
2014	-	-	15	1	1	-
2013	16	1	2	-	1	-
2012 en vroeger	8	-	9	-	2	-

Het Rekenhof heeft in 2016 709 rekeningen van openbare instellingen en van diensten met afzonderlijk beheer gecertificeerd of gecontroleerd verklaard.

Tabel 11 – *Gecertificeerde of gecontroleerd verklaarde rekeningen van de openbare instellingen en van de diensten met afzonderlijk beheer*

	Controle 2014	Controle 2015	Controle 2016
2015	-	399	436
2014	534	108	199
2013	145	62	49
2012 en vroeger	104	85	25

Het Rekenhof heeft in 2016 12 rekeningen van universiteiten geïspiceerd.

Tabel 12 – *Rekeningen van de universiteiten gecontroleerd door het Rekenhof*

	Controle 2014	Controle 2015	Controle 2016
2015	-	-	6
2014	-	5	2
2013	6	-	2
2012 en vroeger	12	7	2

Het Rekenhof heeft in 2016 2.379 rekeningen van rekenplichtigen afgesloten.

Tabel 13 – *Rekeningen van de rekenplichtigen afgesloten door het Rekenhof*

	Controle 2014	Controle 2015	Controle 2016
Periodieke rekeningen	1.849	2.301	2.094
Eindebeheersrekeningen	405	192	267
Tekortrekeningen	23	15	18

3.1.4 Thematische audit

Naast de recurrente controles voert het Rekenhof thematische audits uit die het selecteert op basis van risicoanalyses, de interesses van de parlementen en de beschikbare middelen. De thematische audits handelen zowel over de financiële aspecten als over de wettigheid of de goede besteding van de overheidsmiddelen. In dat laatste geval gaat het Rekenhof in het bijzonder na of de uitvoering van het overheidsbeleid voldoet aan de principes van goed beheer, volgens de criteria van zuinigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid.

Het Rekenhof heeft in 2016 de bevindingen, conclusies en aanbevelingen van zijn thematische audits opgenomen in 51 verslagen.

Tabel 14 – Thematische rapporten

	Controle 2014	Controle 2015	Controle 2016
Afzonderlijke verslagen	28	18	25
Artikelen in de boeken van het Rekenhof	50	39	26

3.1.5 Specifieke opdrachten

In 2016 rapporteerde het Rekenhof over de resultaten van de volgende specifieke opdrachten:

- een verslag over de controle van de leerlingentelling door de Vlaamse en de Franse Gemeenschap;
- vijf adviezen over de uitoefening van de regionale fiscale autonomie inzake personenbelasting, waarvan twee adviezen over de voorstellen van decreet of van ordonnantie met betrekking tot de gewestelijke opcentiemen en drie adviezen met betrekking tot de fiscale maatregelen op de opcentiemen (uitvoering van artikel 5/7 van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten);
- een rapport over de gewestelijke fiscale uitgaven van het aanslagjaar 2015 (uitvoering van artikel 81ter, 1° van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten);
- zes rapporten in het kader van de zesde staatshervorming;
- een advies over de juistheid en de volledigheid van de financiële verslagen over de jaarrekeningen van de politieke partijen;
- twee verslagen betreffende de wijziging van de erkenningsnormen in de ziekenhuizen (overeenkomstig artikel 5, § 1, I, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen);
- elf controlerapporten over de rekeningen van de dotatiegerechtigde instellingen;
- een controleverslag over de jaarrekening 2015 van de vzw Pensioenen Vlaamse Volksvertegenwoordigers;
- een controleverslag over de rekeningen 2013 en 2014 van het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- een controleverslag over de rekeningen 2015 van het *Parlement francophone bruxellois*.

Het Rekenhof publiceerde in het *Belgisch Staatsblad* van 12 augustus 2016 de lijsten van de mandaten van de (door de wet aangewezen) openbare mandatarissen en de hoge ambtenaren. Die publicatie bevat ook de lijsten van de personen die hun mandatenlijst of vermogensaangifte niet bij het Rekenhof hebben ingediend, respectievelijk 197 op 7.309 aangifteplichtigen en 66 op 1.191 aangifteplichtigen.

Sommige leden van het Rekenhof oefenen de functie van rekeningcommissaris uit in de overheidsbedrijven of in gelijkaardige structuren bij de federale Staat, het Waals Gewest en de Franse Gemeenschap⁹.

3.1.6 Rechtsprekende bevoegdheid

Bij de uitoefening van zijn rechtsprekende bevoegdheid oordeelt het Rekenhof over de aansprakelijkheid van een rekenplichtige in het geval zijn beheer een tekort vertoont.

In 2016 onderzocht het Rekenhof elf gemotiveerde beslissingen van ministers of deputaties om rekenplichtigen van wie de rekening een tekort vertoonde niet te dagvaarden. Twee rekenplichtige kregen ambtshalve kwijting aangezien de minister vijf jaar na het einde van hun beheer geen enkel initiatief had genomen om hen al dan niet te dagvaarden voor het Rekenhof.

Tabel 15 – Rechtsprekende bevoegdheid

		Controle 2014	Controle 2015	Controle 2016
Niet-dagvaarding	Aantal	26	24	11
	Bedrag	138.442,40 EUR	38.454,20 EUR	4.549,36 EUR 7.123,37 SAR 136,40 USD
Veroordelingen	Aantal	1	1	-
	Bedrag	10.937,39 EUR	13.216,61 EUR	-
Ambtshalve kwijtingen na 5 jaar	Aantal	1	3	2
	Bedrag	131,43 EUR	30.782,14 EUR	1.582,97 EUR 4.145,43 QAR

3.1.7 Verzoeken van parlementen

Het Rekenhof oefent zijn controles op eigen initiatief uit. Daarnaast kunnen de parlementen het Rekenhof verzoeken audits te realiseren bij de diensten en instellingen die aan zijn controle zijn onderworpen. Ze kunnen ook een advies vragen, onder meer over de financiële weerslag van wetsvoorstellen. Elk parlementslid beschikt over een individueel inzage- en informatierecht.

⁹ Zie bijlage 3 – Opdracht als rekeningcommissaris van de leden van het Rekenhof in 2016.

Op verzoek van het Vlaams Parlement heeft het Rekenhof in 2016 zijn commentaren meege-
deeld met betrekking tot:

- de tiende voortgangsrapportage van de Vlaamse Regering inzake het Masterplan 2020;
- het voorstel van decreet houdende wijziging van het Energiedecreet van 8 mei 2009 wat de oprichting en de organisatie van de regulator (VREG) betreft;
- het systeem van de erkenning van opleidingen in het stelsel van betaald educatief verlof.

Op vraag van het parlement van de Franse Gemeenschap heeft het Rekenhof gerapporteerd over de uitgaven van de kabinetten van leden van de regering van de Franse Gemeenschap en van hun ondersteunende diensten.

Het Rekenhof heeft in 2016 ook drie adviezen over de budgettaire en financiële weerslag van wetsvoorstellen overgezonden en 22 antwoorden verstrekt aan parlementsleden die gebruik gemaakt hebben van hun individueel inzage- en informatierecht¹⁰.

Tabel 16 – *Inzage- en informatierecht van parlementsleden*

	Controle 2014	Controle 2015	Controle 2016
Aantal parlementsleden	9	26	18
Aantal verzoeken	21	33	22

3.1.8 Adviesvragen van de uitvoerende macht

Het Rekenhof is een controle-instelling. Bij uitzondering kan het vragen om advies van de uitvoerende macht ontvankelijk beschouwen en ten gronde behandelen. De ontvankelijkheid wordt bepaald aan de hand van vooraf bepaalde criteria. Die vragen om advies moeten meer bepaald een algemeen principe betreffen en een nauwe band hebben met de controleopdrachten en de bevoegdheden van het Rekenhof.

Zo heeft het Rekenhof in 2016 ten gronde geantwoord op een adviesvraag van de verantwoordelijke van PersoPoint (federale Staat) over de wijze waarop de betalingsopdrachten en verantwoordingsstukken voor de maandelijkse betaling van wedden en vergoedingen van federale ambtenaren aan het Rekenhof ter beschikking worden gesteld en op een adviesvraag van de voorzitter a.i. van de raad van beheer van het *Fonds Écureuil* (Franse Gemeenschap) over de regels voor het beheer van de financiële activa van het fonds.

3.2 Impact van de controles en audits

Elk jaar publiceert het Rekenhof de resultaten van zijn controles en audits in zijn jaarlijkse boeken en afzonderlijke verslagen. Het formuleert daarbij aanbevelingen die kunnen bijdra-

¹⁰ Zie bijlage 4 – Individueel inzage- en informatierecht.

gen tot een beter overheidsbeleid. Het Rekenhof spreekt zich echter niet uit over de opportuniteit van bepaalde keuzes bij de uitvoering van die aanbevelingen.

Het Rekenhof publiceert de controleresultaten na een tegensprekelijke procedure met de administratie en de minister. Die procedure stelt het Rekenhof in staat zijn standpunten te verduidelijken en draagt rechtstreeks bij tot een betere aanvaarding van de vaststellingen en resultaten van de audit.

Het Rekenhof gaat na hoe zijn publicaties worden onthaald en volgt de uitvoering van zijn aanbevelingen op. Op die manier kan het de kwaliteit van de informatie die het aan de parlementen bezorgt, verhogen en hun mogelijkheden om op te treden verbeteren.

De impact van de controles en audits blijkt zowel uit het gevolg dat wordt gegeven aan de aanbevelingen die in de audits zijn opgenomen als uit de aandacht die de parlementsleden eraan besteden.

In 2016 hebben vertegenwoordigers van het Rekenhof 71 zittingen van de verschillende parlementen bijgewoond om vragen te beantwoorden over het begrotingsonderzoek, de boeken van het Rekenhof en de afzonderlijke verslagen.

3.3 Belangstelling van de media en derden voor de publicaties

Het Rekenhof geeft de primeur van zijn publicaties¹¹ aan de parlementen, aangezien het zijn opdracht is hen te informeren. Zijn publicaties worden achteraf gratis ter beschikking gesteld op zijn website (www.rekenhof.be). Bij de meeste publicaties wordt ook een persbericht verspreid. De publicaties van het Rekenhof genieten heel wat belangstelling van de media. Zijn communicatiebeleid wordt toegelicht op de website, onder de rubriek *Publicaties*.

---

¹¹ Zie bijlage 5 – Publicaties.

HOOFDSTUK 4

Internationale betrekkingen

Het Rekenhof werkt samen met de Europese Rekenkamer aan de controle van de uitgaven van de Europese Unie (EU) en neemt deel aan de werkzaamheden van verschillende organisaties van hoge controle-instellingen (HCI's). Het ontvangt ook buitenlandse delegaties.

4.1 Europese Rekenkamer

De Europese Rekenkamer heeft in 2016 samen met het Belgische Rekenhof als waarnemer zes audits in België uitgevoerd.

Eén doelmatigheidsaudit betrof de basisbetalingsregeling waarbij steun beschikbaar wordt gesteld voor landbouwers in het kader van Verordening (EU) nr. 1307/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 tot vaststelling van voorschriften voor rechtstreekse betalingen aan landbouwers in het kader van de steunregelingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid.

De vijf overige audits werden uitgevoerd in het kader van de zogenaamde *déclaration d'assurance* – DAS (het formele oordeel van de Rekenkamer over de betrouwbaarheid van de EU-rekeningen alsook over de wettigheid en regelmatigheid van de onderliggende verrichtingen). Zij hadden betrekking op de traditionele eigen middelen, het Europees Landbouwgarantiefonds, de Universiteit Namen, de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken en het Studiecentrum voor Kernenergie.

Naast de samenwerking op het vlak van de controle bestaat er een overlegstructuur voor de rekenkamers van de lidstaten van de Europese Unie, die hen de mogelijkheid biedt thema's van gemeenschappelijk belang in samenwerking met de Europese Rekenkamer te bespreken. Zo vond op 20 en 21 oktober 2016 een vergadering van het Contactcomité van voorzitters plaats in Bratislava (Slovakije) en werd een vergadering van verbindingsagenten van de rekenkamers van de Europese Unie georganiseerd in Riga (Letland) op 7 april 2016.

Het Rekenhof is lid van de volgende Contactcomité-werkgroepen: de werkgroep Belasting over de Toegevoegde Waarde, de *Task Force European Public Sector Accounting Standards* (EPSAS), het Netwerk Europa 2020, het netwerk over het begrotingsbeleid, de werkgroep over de preventie van en de strijd tegen onregelmatigheden en fraude ter bescherming van EU-ontvangsten en de werkgroep voor de update van de informatie over overheidsopdrachten.

4.2 Organisaties van hoge controle-instellingen

4.2.1 *International Organization of Supreme Audit Institutions (Intosai)*

Het Rekenhof heeft als lid bijgedragen aan de werkzaamheden van de subcommissie voor internecontrole-normen van Intosai, in het bijzonder een taakgroep belast met de voorbereiding van de herziening van bepaalde normen.

4.2.2 *European Organization of Supreme Audit Institutions (Eurosai)*

Het Rekenhof is lid van het Eurosai-bestuurscomité voor de periode 2011-2017 en nam in die hoedanigheid deel aan de werkzaamheden van dat comité en aan zijn jaarvergadering (Luxemburg, juni 2016). Het nam ook deel aan de werkzaamheden ter voorbereiding van het strategisch plan 2017-2023 van Eurosai, onder meer aan een vergadering daarover (Den Haag, april 2016).

In het kader van het strategisch plan 2011-2017 van Eurosai is het Rekenhof lid van het *Goal Team 2 professionele normen* en het *Goal Team 3 kennisuitwisseling*. In die hoedanigheid heeft het in de loop van het jaar bijgedragen aan de uitvoering van de respectieve operationele plannen en hebben zijn vertegenwoordigers deelgenomen aan de vergadering van *Goal Team 2* (Bonn, november 2016). Het Rekenhof heeft in het kader van *Goal Team 2* de leiding van de operationele samenwerking tussen Eurosai en de Europese Confederatie van Instituten voor Interne Audit (ECIIA); zijn vertegenwoordigers namen deel aan de vergadering van het samenwerkingscomité (Madrid, april 2016).

Het Rekenhof heeft als lid deelgenomen aan de werkzaamheden van de Eurosai-werkgroep voor informatietechnologie en van de subgroep *IT Self-assessment & IT Audit Self-assessment*; vertegenwoordigers namen deel aan de plenaire vergadering (Praag, juni 2016). Het Rekenhof heeft ook als lid deelgenomen aan de activiteiten van de Eurosai-werkgroep voor milieuaudit; zijn vertegenwoordigers namen deel aan de plenaire vergadering (Skopje, september 2016).

4.2.3 *Association des institutions supérieures de contrôle des finances publiques ayant en commun l'usage du français (Aisczuf)*

Het Rekenhof is sinds 1994 penningmeester van Aisczuf.

4.3 Controle van internationale organisaties of projecten

4.3.1 *Gezamenlijke organisatie voor samenwerking op defensiematerieelgebied (Organisation conjointe de coopération en matière d'armement - Occar)*

Occar is een Europese intergouvernementele organisatie die in 1996 werd opgericht en die de samenwerking bij grote programma's van defensiematerieel vlotter wil laten verlopen. Occar telt zes lidstaten: Frankrijk, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Italië, Spanje en België.

Een lid van het Rekenhof zit het college van rekeningcommissarissen van de Occar voor.

Het Rekenhof neemt deel aan de externe controle van het Airbus A400M-programma.

4.3.2 *F-16 – SAI Conference*

De rekenkamers van de Europese landen die deelnemen aan het coproductieprogramma van de F-16-vliegtuigen (Denemarken, Nederland, Portugal, België) hebben in 2016 niet vergaderd. De rekenkamers worden per e-mail op de hoogte gehouden van de stand van zaken in het *F-16 Multinational Fighter Program*.

4.4 Buitenlandse delegaties

In 2016 heeft het Rekenhof 38 leden van 8 buitenlandse delegaties ontvangen die een werkbezoek brachten of een informatiestage volgden over zijn opdrachten, organisatie en werkmethodes.

HOOFDSTUK 5

Externe activiteiten

5.1 Activiteiten georganiseerd door het Rekenhof

Op 9 juni 2016 werd een ontmoetingsdag met de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) georganiseerd waarbij de werking van beide instellingen werd voorgesteld.

Op 24 juni 2016 vond het tweejaarlijkse groepsoverleg met Audit Vlaanderen plaats met een uitwisseling van kennis en ervaringen tussen beide instellingen.

Op 6 en 7 oktober 2016 organiseerde het Rekenhof een bijeenkomst met de Europese rekenkamers rond diverse btw-thema's in het kader van de EU Working Group on VAT.

5.2 Activiteiten in het buitenland

Vertegenwoordigers van het Rekenhof hebben in 2016 meegewerkt aan:

- een opleiding met het oog op het oprichten van een *Task Force PEFA (Public Expenditure and Financial Accountability)*, georganiseerd door het Franse Ministerie van Buitenlandse Zaken bij de HCI van Kameroen en het Ministerie van Financiën van dat land (9 tot 14 mei 2016);
- een seminarie over de implementering van een strategisch plan in een universitair ziekenhuis, in het kader van de opleiding *Executive-MBA, Management hospitalier et des structures de santé* van de *École de management de Strasbourg* (14 en 15 oktober 2016);
- een opleiding over e-government georganiseerd door *l'Association tunisienne des contrôleurs publics* (3 en 4 december 2016).

5.3 Reflectiedag met de Nederlandse Algemene Rekenkamer

Op 13 oktober 2016 werd een derde reflectiedag gehouden met de Nederlandse Algemene Rekenkamer met als thema impact van audit.

5.4 Bezoek van de N-VA-fracties

De Nederlandse kamer van het Rekenhof gaf op 25 februari en 3 juni 2016 aan de N-VA-fractie van respectievelijk de Kamer van Volksvertegenwoordigers en het Vlaams parlement toelichting bij de opdrachten, de organisatie en de werking van het Rekenhof, alsook over prestatie-audit.

5.5 Deelname aan activiteiten georganiseerd door het Informatiecentrum voor het Bedrijfsrevisoraat (ICCI)

Op 17 en 23 november 2016 namen vertegenwoordigers van het Rekenhof als spreker deel aan het seminarie over *Concept en mogelijkheden van single audit*.

5.6 Deelname aan activiteiten georganiseerd door universiteiten of onderwijs-instellingen

Medewerkers van het Rekenhof hebben in 2016 uiteenzettingen gegeven over:

- het Rekenhof en zijn werkzaamheden in het kader van de cursus Overheidsfinanciën aan de *Université libre de Bruxelles* (eerste semester 2016-2017);
- single audit en kanttekeningen vanuit een niet-financiële invalshoek tijdens een seminarie over single audit in het hoger onderwijs georganiseerd door de Universiteit Gent en de vzw Meesters in Masters (27 april 2016);
- de evaluatie van de interne controle binnen de federale Staat in het kader van de werkzaamheden van het federale netwerk interne controle (8 november 2016);
- performantie-audit in het kader van een lessenreeks bij Audit Vlaanderen (7 maart 2016) en bij het Instituut voor Ontwikkelingsbeleid- en Beheer (IOB) van de Universiteit Antwerpen (20 oktober 2016), alsook voor leidend ambtenaren van de *Auditoria General de la Ciudad Autonoma de Buenos Aires* (17 november 2016);
- beleidsevaluatie aan de *Université catholique de Louvain* (30 november 2016);
- het perspectief van de overheid inzake vrijheid van onderwijs tijdens een symposium onderwijsvrijheid georganiseerd door UC Leuven Limburg (14 december 2016).

Vertegenwoordigers van het Rekenhof hebben ook les gegeven over:

- het gebruik van de boekhouding als beheersinstrument voor het management in het kader van een seminarie over de beheersing van de interne controle georganiseerd door *Ichec Entreprises* (21 en 25 maart 2016);
- *la comptabilité publique en pratique selon la loi du 22 mai 2003*, georganiseerd door Ichec – Brussel (23 et 27 mai 2016)
- *les finances publiques de l'entité fédérale et des entités fédérées*, in het kader van een *master en gestion publique*, georganiseerd door de *Haute École de la Province de Liège* (HEPL) en de *Haute École Libre Mosane* (HELMO);
- de financiering van de non-profitsector in het kader van de masteropleiding *Community Service Engineering* aan de *Haute École Louvain en Hainaut*;
- *Personnel et Organisation* in het kader van een *Master en sciences du travail* aan de *Université catholique de Louvain*;
- begrotingsrecht en publiek-private samenwerkingen aan de *Haute École Francisco Ferrer* in Brussel.

Vertegenwoordigers van het Rekenhof hebben bovendien gefungeerd als lector van eindwerken en assessor voor de evaluatie van scripties op het gebied van boekhouding en beheer aan de *Haute École de la Province de Liège*.

5.7 Uiteenzettingen over overheidsopdrachten

Vertegenwoordigers van het Rekenhof werkten in 2016 als deskundige mee aan:

- diverse opleidingen in het kader van de toepassing van de wetgeving over overheidsopdrachten, georganiseerd door het *IFE Benelux* (28 april en 24 november 2016) en door het Studie-, Diensten- en Informatiecentrum inzake Overheidsopdrachten – ESIMAP (14 juni, 12 oktober en 22 november 2016);
- de opleidingen georganiseerd door *EBP – Formations* tijdens de *National Tender Day* (27 oktober 2016) en de *Healthcare Tender Day* (24 november 2016).

5.8 Bijdragen in verschillende publicaties

Een medewerker van het Rekenhof is medeauteur van een artikel “Beleidsvaluatie vandaag: een voorzichtige balans”¹².

Een medewerker publiceerde een artikel over de *Rechtspositie van het personeel van het basis- en secundair onderwijs*¹³.

Een medewerker van het Rekenhof is mede-editor van het *Jaarboek Overheidsopdrachten*¹⁴. In de editie 2015-2016 werd zijn overzicht opgenomen van in 2015 gepubliceerde rechtsleer¹⁵, als ook een artikel over de prijscontrole en het proportionaliteitsbeginsel bij overheidsopdrachten¹⁶. Hij is ook medeauteur van twee boeken¹⁷ en een artikel¹⁸ over overheidsopdrachtenrecht.

12 E. Desmedt, V. Pattyn en P. Van Humbeeck, “Beleidsvaluatie vandaag: een voorzichtige balans”, *Vlaams Tijdschrift voor Overheidsmanagement*, 2016, 2, p 63-69.

13 A. De Brabandere, “Rechtspositie van het personeel van het basis- en secundair onderwijs”, *Tijdschrift voor onderwijsrecht en onderwijsbeleid*, nr, 5, 2015-2016, p. 352-359

14 C. De Koninck, P. Flamey, P. Thiel en B. Demeulenaere (eds.), *Jaarboek Overheidsopdrachten 2015-2016*, Brussel, EBP Publishers, 2016.

15 P. Flamey en C. De Koninck, “Overzicht van in 2015 gepubliceerde rechtsleer”, *Jaarboek Overheidsopdrachten 2015-2016*, Brussel, EBP Publishers, p. 1193-1198.

16 P. Flamey en C. De Koninck, “Prijscontrole en het proportionaliteitsbeginsel bij overheidsopdrachten”, *Jaarboek Overheidsopdrachten 2015-2016*, Brussel, EBP Publishers, p 1071-1132.

17 C. De Koninck en P. Flamey, *Overheidsopdrachtenrecht, Boek I. De Wet van 17 juni 2016 – Algemene inleiding en artikelsgewijze commentaar*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2016; C. De Koninck, P. Teerlinck en B. Van Tornout, *De aanbestedende overheid & het prijsonderzoek en abnormale prijzen*, Brussel, Larcier, 2016

18 C. De Koninck en P. Flamey, “De Wet Overheidsopdrachten van 17 juni 2016 – A lawyer’s paradise?”, *Rechtskundig Weekblad*, 2016-2017, p. 282-306.

HOOFDSTUK 5
Externe activiteiten

Het overzicht van de in 2015 gepubliceerde Europese en Belgische wet- en regelgeving met relevantie voor het overheidsopdrachtenrecht¹⁹ en een artikel over het “Arrest nr. 103/2015 van 16 juli 2015 van het Grondwettelijk Hof”²⁰ is van de hand van twee andere medewerkers van het Rekenhof.

---

¹⁹ L. De Smet en F. De Cooman, “Overzicht van de in 2014 gepubliceerde Europese en Belgische wet- en regelgeving met relevantie voor het overheidsopdrachtenrecht”, *Jaarboek Overheidsopdrachten 2015-2016*, Brussel, EBP Publishers, p. 27-34.

²⁰ L. De Smet en F. De Cooman, “Grondwettelijk Hof, Arrest nr. 103/2015 van 16 juli 2015”, *Jaarboek Overheidsopdrachten 2015-2016*, Brussel, EBP Publishers, p. 101-103

BIJLAGEN

Bijlage 1 – Begroting 2016 van het Rekenhof

Ontvangstenbegroting van 2016 (in duizend euro)

Code		Begroting
	Lopende ontvangsten	
1	Financiële opbrengsten	25,00
2	Eigen ontvangsten	0,40
3	Diverse en toevallige ontvangsten	30,00
	<i>Totaal van de lopende ontvangsten</i>	<i>55,40</i>
	Kapitaalontvangsten	
4	Diverse en toevallige ontvangsten	0,00
	<i>Totaal van de kapitaalontvangsten</i>	<i>0,00</i>
	Transferontvangsten	
5	Dotatie	49.365,00
	<i>Totaal van de transferontvangsten</i>	<i>49.365,00</i>
	Algemeen totaal	49.420,40

BIJLAGEN

Uitgabenbegroting van 2016 (in duizend euro)

Code		Begroting
Lopende uitgaven		
A	Leden van het Rekenhof	1.830,20
B	Personeel	46.434,90
D	Documentatie	165,00
E	Gebouwen	4.868,60
G	Uitrusting en onderhoud	42,40
H	Verbruiksgoederen	113,50
I	Post – Telecom	95,00
J	Informatica en Bureautica	612,00
L	Externe relaties	164,10
M	Wagenpark	20,50
N	Onvoorziene uitgaven	3,00
O	Externe medewerkers	70,00
Q	Internationale organisaties	7,50
U	Specifieke opdrachten	0,00
	<i>Totaal van de lopende uitgaven</i>	<i>54.426,70</i>
Kapitaaluitgaven		
EE	Gebouwen	120,00
GG	Uitrusting en onderhoud	85,00
JJ	Informatica en Bureautica	765,00
MM	Wagenpark	45,00
	<i>Totaal van de kapitaaluitgaven</i>	<i>1.015,00</i>
Transferuitgaven		
	Transferuitgaven	0,00
	<i>Totaal van de transferuitgaven</i>	<i>0,00</i>
Algemeen totaal		55.441,70

Bijlage 2 – Rekening 2015 van het Rekenhof

Ontvangstenrekening van 2015 (in duizend euro)

Code		Aangepaste ramingen	Gerealiseerde ontvangsten
Lopende ontvangsten			
1	Financiële opbrengsten	65,00	34,74
2	Eigen ontvangsten	0,40	0,66
3	Diverse en toevallige ontvangsten	0,00	48,28
	<i>Totaal van de lopende ontvangsten</i>	<i>65,40</i>	<i>83,68</i>
Kapitaalontvangsten			
4	Diverse en toevallige ontvangsten	0,00	0,05
	<i>Totaal van de kapitaalontvangsten</i>	<i>0,00</i>	<i>0,05</i>
Transferontvangsten			
5	Dotatie	49.491,00	49.491,00
	<i>Totaal van de transferontvangsten</i>	<i>49.491,00</i>	<i>49.491,00</i>
	Algemeen totaal	49.556,40	49.574,73

BIJLAGEN

Uitgavenrekening van 2015 (in duizend euro)

Code		Aangepaste begroting	Aangerekende uitgaven
Lopende uitgaven			
A	Leden van het Rekenhof	1.801,30	1.765,72
B	Personeel	45.915,00	42.837,95
D	Documentatie	180,00	141,43
E	Gebouwen	2.939,00	710,07
G	Uitrusting en onderhoud	44,90	24,03
H	Verbruiksgoederen	98,50	71,89
I	Post – Telecom	98,00	64,16
J	Informatica en Bureautica	625,00	342,71
L	Externe relaties	185,10	82,36
M	Wagenpark	22,00	13,63
N	Onvoorziene uitgaven	3,00	0,38
O	Externe medewerkers	70,00	53,34
Q	Internationale organisaties	7,50	7,21
U	Specifieke opdrachten	0,00	0,00
	<i>Totaal van de lopende uitgaven</i>	<i>51.989,30</i>	<i>46.114,88</i>
Kapitaaluitgaven			
EE	Gebouwen	66,00	0,66
GG	Uitrusting en onderhoud	118,00	36,52
JJ	Informatica en Bureautica	850,00	523,33
MM	Wagenpark	45,00	0,00
	<i>Totaal van de kapitaaluitgaven</i>	<i>1.079,00</i>	<i>560,51</i>
Transferuitgaven			
	Transferuitgaven	0,00	0,00
	<i>Totaal van de transferuitgaven</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
Algemeen totaal		53.068,30	46.675,39

Bijlage 3 – Opdracht als rekeningcommissaris van de leden van het Rekenhof in 2016

Overheidsbedrijf	Lid (Leden) van het Rekenhof	Wettelijke basis	Jaarlijkse bruto-vergoeding in euro
Agentschap voor Buitenlandse Handel (ABH)	Hilde François	Wet van 18.12.2002, bijlage II, art. 13 (samenwerkingsakkoord van 24.05.2002)	2.200,00
Apetra	Hilde François	Wet van 26.01.2006, art. 37	7.090,00
Astrid	Franz Wascotte	Wet van 08.06.1992 (8), art. 18	4.375,00
Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO)	Jozef Beckers	Wet van 03.11.2001, art. 5bis	-
Belgische Technische Coöperatie (BTC)	Jozef Beckers Didier Claisse	Wet van 21.12.1998, art. 29	7.578,00 7.578,00
Belgocontrol	Philippe Roland Ignace Desomer	Wet van 21.03.1991, art. 25	15.719,37 15.719,37
bpost	Philippe Roland Jozef Beckers	Wet van 21.03.1991, art. 25	27.872,00 27.872,00
Entreprise publique des technologies nouvelles de l'information et de la communication de la Communauté française (Etnic)	Didier Claisse	Decreet van 09.01.2003	14.475,60
Fonds du logement des familles nombreuses de Wallonie (FLW)	Alain Bolly	Waalse Huisvestingscode van 29.10.1998, art. 185bis	8.500,00
Fonds Ecureuil de la Communauté française	Alain Bolly	Decreten van 20.06.2002 en 09.01.2003	14.620,50
HR Rail	Michel de Fays	Wet van 23 juli 1926, art. 55	14.283,46
Institut de la formation en cours de carrière (IFC) – Communauté française	Didier Claisse	Decreet van 09.01.2003	14.620,50
Infrabel	Michel de Fays Rudi Moens	Wet van 21.03.1991, art. 25	25.065,00 25.065,00
Nationale Loterij	Jan Debucquoy	Wetten van 22.07.1991 en 19.04.2002, art. 20	16.972,00
NMBS	Michel de Fays Rudi Moens	Wet van 21.03.1991, art. 25	29.978,16 29.978,16

BIJLAGEN

Overheidsbedrijf	Lid (Leden) van het Rekenhof	Wettelijke basis	Jaarlijkse bruto-vergoeding in euro
Office de la naissance et de l'enfance (ONE) – Communauté française	Didier Claisse	Decreet van 09.01.2003	10.652,56
Paleis voor Schone Kunsten	Franz Wascotte Rudi Moens	Wet van 07.05.1999, art. 15	5.000,00 5.000,00
Proximus	Pierre Rion Jan Debucquoy	Wet van 21.03.1991, art. 25	29.763,00 29.763,00
Radio-télévision belge de la Communauté française (RTBF)	Franz Wascotte	Decreten van 14.07.1997 en 09.01.2003	26.700,00
Société publique de gestion de l'eau (SPGE)– Région wallonne	Alain Bolly	Gecoördineerde Waterwetboek van 03.03.2005, art. D 331	9.300,00
Société wallonne de financement complémentaire des infrastructures (Sofico)	Philippe Roland	Decreet van 10.03.1994, art. 10	8.500,00
Société wallonne des eaux (SWDE)	Pierre Rion	Gecoördineerde Waterwetboek van 03.03.2005, art. D 379	9.200,00
Société wallonne du crédit social (SWCS)	Alain Bolly	Waalse Huisvestingscode van 29.10.1998, art. 175.15	-
Société wallonne du logement (SWL)	Franz Wascotte	Waalse Huisvestingscode van 29.10.1998, art. 116	-

Bijlage 4 – Individueel inzage- en informatierecht

Leden van het federale parlement

Kamer van volksvertegenwoordigers

27.01.2016	Veerle Wouters	Accijnzen bij de begrotingen van 2011 tot 2016
16.02.2016	Gilles Vanden Burre	Bouw van de gevangenis in Haren
24.05.2016	Olivier Maingain	Bouw van de gevangenis in Haren
06.06.2016	Karin Temmerman	Aanpassing van de begroting 2016
07.06.2016	Ahmed Laaouej	Aanpassing van de begroting 2016
08.06.2016	Kristof Calvo en Georges Gilkinet	Aanpassing van de begroting 2016
13.06.2016	Wouter Raskin	Audit "Verrekeningen bij de NMBS-groep. Kostenbeheersing bij de aanneming van werken door Infrabel"
14.06.2016	Veerle Wouters	Controle van de dotaties aan de leden van de koninklijke familie voor de dienstjaren 2014 en 2015
18.10.2016	Marco Van Hees	Verslag over het onderzoek van het Rekenhof in mei 2016 bij de ICT-dienst van de FOD Mobiliteit over het systeem e-Learning van EASTI
05.12.2016	Kristof Calvo en Georges Gilkinet	Begroting 2017
07.12.2016	Karin Temmerman	Begroting 2017

Leden van het Vlaams Parlement

31.03.2016	Ingrid Pira	Concessieovereenkomst voor de luchthaven van Antwerpen
21.04.2016	Bjorn Rzoska	Nota van minister Turtelboom over de schenkingsrechten
06.10.2016	Jean-Jacques De Gucht	Beheer van Herita vzw

Leden van het Parlement van de Franse Gemeenschap

01.06.2016	Françoise Bertieaux	Centre de cinéma et de l'audiovisuel
------------	---------------------	--------------------------------------

BIJLAGEN

Leden van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap

30.11.2016	Michael Balter	Rekeningen 2015 van de Duitstalige Gemeenschap
------------	----------------	--

Leden van het Waals Parlement

19.02.2016	Jean-Luc Crucke	Comptes de l'Office wallon des déchets
03.03.2016	Pierre-Yves Jeholet	Comptes du Centre wallon de recherches agronomiques

Leden van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement

20.09.2016	Johan Van Den Driessche	Dossier van het 20 ^e en 21 ^e Boek van het Rekenhof
27.09.2016	Johan Van Den Driessche	Dossier van het 20 ^e en 21 ^e Boek van het Rekenhof
29.11.2016	Liesbeth Dhaene	Begroting 2017 van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
07.12.2016	Liesbeth Dhaene	Groenestroomcertificaten

Bijlage 5 – Publicaties

Federale Staat

Boek van het Rekenhof

- Boek 2016 over de sociale zekerheid - globale beheren en openbare instellingen van de sociale zekerheid - augustus 2016
- 173^e Boek van het Rekenhof, volumes I (Commentaar), II (Algemeen bestuur – Tabellen) en III (Openbare instellingen en andere diensten - Tabellen) – oktober 2016

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het Boek van het Rekenhof

- Impact van de onvolledige regelgevende omkadering van de federale comptabiliteitswet van 22 mei 2003
- Boekhoudkundige verwerking van de fiscale ontvangsten
- Betalingstermijnen voor aankopen van leveringen en diensten
- Personeelsuitgaven van de Federale Politie beheerd door het SSGPI
- Financiële impact van de steunmaatregelen genomen in het kader van de financiële crisis en om de financiële stabiliteit van de eurozone te garanderen
- Evolutie van de staatsschuld en de overheidsschuld
- Poolsecretariaat: financieel en materieel beheer van de wetenschappelijke basis “Prinses Elisabeth” op Antarctica
- Controledienst voor de Ziekenfondsen en Landsbonden van Ziekenfondsen: toepassing van de comptabiliteitswet van 22 mei 2003
- Regie der Gebouwen: rekeningen 2012-2014
- Organisatie van een interne audit bij de federale overheid
- Telling van de opdrachten voor de financiering van de justitiehuisen
- Evolutie van het personeelsbestand van het federaal openbaar ambt

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het Boek over de Sociale Zekerheid

- Openbare instellingen van sociale zekerheid (OISZ): Opvolging van de interne-auditfunctie
- Rijksdienst voor Jaarlijkse Vakantie (RJV): Financiering en controle van de bijzondere vakantiefondsen – opvolgingsaudit
- Dienst voor Overzeese Sociale Zekerheid (DOSZ): Financiële en organisatorische balans op 31 december 2014
- Smals vzw: Outsourcing van informaticaopdrachten en dagelijkse werking
- FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg: Beheer van de administratieve boeten

BIJLAGEN

- Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ): Nieuwe berekening van de sociale bijdragen van de zelfstandigen
- Fonds voor Arbeidsongevallen (FAO): Controle op geweigerde arbeidsongevallen

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd als afzonderlijk verslag

- Evaluatie van de uitvoering van de beheerscontracten met de NMBS, Infrabel en de NMBS Holding – januari 2016
- Organisatie en werking van de fiscale opsporingsdiensten – februari 2016
- Beheer van de behoeften aan informaticapersoneel door de federale Staat – februari 2016
- Pensioenen met een buitenlands element – maart 2016
- Inning van successierechten door de FOD Financiën – maart 2016
- Terugbetaling van tandzorg - Voor een performanter overheidsbeheer – maart 2016
- Steun van de federale politie aan de lokale zones bij de handhaving van de openbare orde – juni 2016
- Tweede federaal plan armoedebestrijding – juli 2016
- Taxatie volgens tekenen en indiciën – oktober 2016

Vlaamse Gemeenschap en Vlaamse provincies

Rekeningenrapport

- Rekeningenrapport over 2015 – juni 2016

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd als afzonderlijk verslag

- Rechtspositie van het personeel van het basis- en secundair onderwijs – Een inventaris van knelpunten – januari 2016
- Vlaams preventief gezondheidsbeleid – Evaluatie van het uitvoeringslandschap – februari 2016
- Baggerwerken in Vlaanderen – maart 2016
- Ontbossing en compensatie – Uitvoering van de compensatieplicht bij ontbossing en werking van het Bossencompensatiefonds – april 2016
- Betaald educatief verlof – De erkenning van opleidingen - juni 2016
- Subsidiëring van jeugdverenigingen – Doelgerichtheid en uitvoering – juni 2016
- Personeelsbesparingen bij de Vlaamse overheid – oktober 2016
- Uitvoering besparings- en begrotingsmaatregelen 2015 – oktober 2016
- Verrekeningen bij het agentschap De Scheepvaart – Kostenbeheersing bij de aanname van waterwerken – november 2016
- Deugdelijk bestuur bij Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) – december 2016

Activiteitenverslag

- Activiteitenverslag van het Rekenhof over 2015 aan het Vlaams Parlement – april 2016

Andere verslagen

- Tiende voortgangsrapportage over het Masterplan 2020 – mei 2016

Duitstalige Gemeenschap*Boek van het Rekenhof*

- Kontrollbericht des Rechnungshofes 2015 - Dem Parlament der Deutschsprachigen Gemeinschaft vorgelegter 27. Bericht - oktober 2016

Franse Gemeenschap*Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het Boek van het Rekenhof*

- Dépenses des cabinets des membres du gouvernement et de leurs services d'appui
- La situation administrative et pécuniaire du personnel de l'Entreprise des technologies nouvelles de l'information et de la communication

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd als afzonderlijk verslag

- L'hébergement des jeunes dans le cadre de l'aide à la jeunesse – maart 2016
- Financement, par la Communauté française, des frais de fonctionnement des établissements d'enseignement obligatoire – september 2016

Waals Gewest en Waalse provincies*Boek van het Rekenhof*

- 26e Cahier d'observations adressé au Parlement wallon, fascicule II – september 2016

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het Boek van het Rekenhof

- Dépenses des cabinets des membres du gouvernement et de leurs services d'appui
- Impact SEC des pouvoirs locaux en Région wallonne
- Récupération des traitements indûment versés par la province du brabant wallon –Audit de suivi

BIJLAGEN

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd als afzonderlijk verslag

- La gestion des taxes de circulation en Région wallonne – augustus 2016
- Mise en oeuvre de la directive-cadre européenne sur l'eau en Région wallonne - État des lieux de la gestion de la qualité des masses d'eau – oktober 2016
- Les primes à l'investissement aux petites et moyennes entreprises (PME) – november 2016

Brussels Hoofdstedelijk Gewest*Boek van het Rekenhof*

- 21e Boek van het Rekenhof voorgelegd aan het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en aan de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie – juli 2016

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het Boek van het Rekenhof

- Interne audit van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel – Evolutie sinds 2011
- Toepassing van de interne controle bij Brussel Mobiliteit

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd als afzonderlijk verslag

- Administratieve en geldelijke toestand van de personeelsleden van de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – oktober 2016

Franse Gemeenschapscommissie*Voorafbeelding van de uitslagen van de uitvoering van de begroting*

- Préfiguration des résultats de l'exécution du budget de la Commission communautaire française pour l'année 2015 – mei 2016

Er bestaat ook een Franse versie van dit verslag.
Il existe aussi une version française de ce rapport.

U kunt dit rapport raadplegen of downloaden op de website van het Rekenhof.

WETTELIJK DEPOT
D/2017/1128/22

PREPRESS, DRUK EN FOTOGRAFIE
Centrale drukkerij van de Kamer van volksvertegenwoordigers

ADRES
Rekenhof
Regentschapsstraat 2
B-1000 Brussel

TEL.
+32 2 551 81 11

FAX
+32 2 551 86 22

www.rekenhof.be